

Posudek disertační práce M. Očenáše

Recherche de l'effet tragique à l'époque de la Régence : naissance de
la tragédie philosophique

Francouzská tragédie v onom období, kdy Francii vládl za nedospělého Ludvíka XV. jako regent Filip Orleánský, se donedávna netěšila – ostatně stejně jako francouzské tragédie celého 18. století - velké pozornosti literárních historiků. Celkově bylo toto století pokládáno za dobu úpadku tragického žánru, a jestliže určitý zájem budily tragédie Voltairovy, tento zájem byl jen úměrný významu, jaký zaujímaly v mnohostranném díle tohoto předního představitele francouzského osvícenství. Podnětem pro studium tragédie v době regentství Filipa Orleánského byly pro Mgr. Očenáše práce, které tragické tvorbě 18. století věnoval v nedávné době Jacques Truchet, který také v jedné své stati klade otázku, jaké rysy charakterizují právě tragédie vzniklé v onom nedlouhém období regentského režimu. Tyto rysy nachází v určitých okázalých scénách, které mají vyvolávat dojetí, někdy i v určité zálibě v morbiditě, ale také v určitých projevech antiklerikalismu; pochybuje nicméně, že lze mluvit o specifickém stylu, protože pojem stylu předpokládá přesnou a rozpoznatelnou techniku, a právě technika tragické produkce se příliš neproměnila.

V první části své práce se Mgr. Očenáš zaměřuje na polemiky, které se v této době vážou k žánru tragédie a v nichž lze rozlišit reference k dvojímu tématu: jednak k tématu danému někdejší sporem o přednosti antického nebo současného umění (*querelle des antiques et des modernes*), jednak k problematice morálního účinku tragického umění. S druhým z těchto témat je spjata i existence tragédií s náboženským tématem (Filip Orleánský zrušil privilegia, která omezovala uvádění Racinových her *Atalie* a *Ester*, a právě *Ester* představuje „triumf zbožného divadla“). Druhá část práce se zabývá způsoby, jakými tragédie vyvolává pocit hrůzy (tady francouzský text práce rozlišuje mezi pojmy *terreur* a *horreur*, přičemž druhý z nich označuje účinek, který teorie tragického umění pokládala za nežádoucí), ale také roli, která v tragédiích zkoumaného období připadá okázalým scénám, v nichž jsou prezentovány věštby nebo v nichž vystupuje chór. V některých takových scénách hrají roli i podvodní kněží, což ovšem souvisí už s tématem třetí části práce, jímž je kritika náboženství: ta se samozřejmě v tragédiích týká náboženství pohanského nebo islámského, ale míří nepřímě i na náboženství katolické, jako třeba ve Voltairově *Oidipovi*. Příkladem mohou být třeba v práci citované verše, kterými *Iokasté* dává výraz myšlence, že nebesa nás možná činí zločinci, aby nás pak mohla trestat; s kritikou náboženství se setkáme podobně i ve Voltairových tragédiích

Alzire nebo Mohamed, ale i v tragédiích, jejichž autory byli Crébillon, La Motte a abbé Nadal. Pro tyto autory se tak stává divadlo tribunou, z níž je možno šířit filosofické myšlenky.

Studijní korpus, z jehož rozborů Mgr. Očenáš vychází, je tvořen 22 tragédiemi spadajícími do daného období. Zároveň ovšem autor práce sleduje i dobové kritiky a ohlasy uváděných her (v případě Voltairova Oidipa je to celkem 10 textů).

Práce sice nepřináší nějaké zásadně nové poznatky, ale i když téma práce je dost úzce vymezeno, způsob jeho zpracování dovoluje, aby se do práce promítla i problematika přesahující dané období a osvětlující myšlenkový a umělecký vývoj 18. století. Doporučuji ji tedy k obhajobě.

Doc. Dr. Jiří Pechar